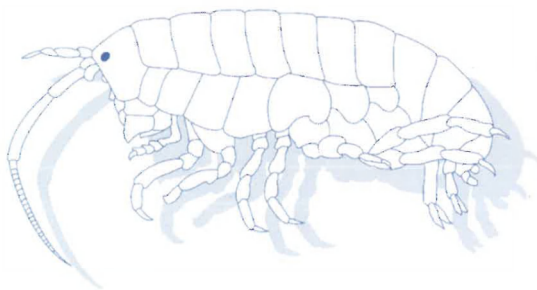

ISSN 0773-3542

De Strandvlo

Verantwoordelijke uitgever: Francis Kerckhof, Muscarstraat 14, 8400 Oostende

VLIZ vzw

**Victorialaan 3
B-8400 Oostende**

Tijdschrift
van **De Strandwerkgroep België**

Jaargang 25
2005

DE STRANDVLO

Jaargang 25 nr. 1 - maart 2005

Periodiek van **De Strandwerkgroep, vereniging voor mariene biologie**

Voorzitter

Francis Kerckhof

Muscarstraat 14, 8400 Oostende

☎ 0473/95 30 59

e-mail : FrancisKerckhof@hotmail.com

Secretaris

Jean-Paul Vanderperren

Hoogstraat 137, 1980 Zemst

☎ 015/34.07.81

e-mail : vdpjp@yucom.be

Penningmeester

Bart Verhaeghe

Zuidbroekstraat 11, 8600 Woumen

☎ 051/50.23.46

e-mail : bver1111@tiscali.be

Redactieraad De Strandvlo

Ingrid Jonckheere

St.-Idesbaldusstraat 20 bus 402, 8670
Koksijde

☎ 058/52.19.46 of
050/81.37.68

e-mail : ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be

Guido Rappé

Kapelstraat 3, 9910 Ussel

☎ 09/374.39.68

e-mail : guido.rappe@gmail.com

Public Relations

Marie-Thérèse Panneels-
Vanhaelen

Ter Yde 1, 8670 Koksijde

☎ 058/51.86.15

e-mail : marc.panneels@skynet.be

Els Vanderperren

Cathilleweg 162, 8490 Stalhille

☎ 0477/23.11.18

e-mail : els.vanderperren@yucom.be

Bestuurslid

Jan Haelters

J. Britostraat 24, 8200 Brugge

☎ 050/39 16 55

e-mail : j.haelters@mumm.ac.be

website : <http://www.strandwerkgroep.be> - **e-mail** : info@strandwerkgroep.be

webmaster: Sander Van de Moortel

Sitecontent manager: Ward Appeltans

Abonnementsprijs vanaf 2004 - Belgische leden: **10 Euro**. Te storten op **rek. 000-1493424-12**, op naam van

"De Strandwerkgroep" p/a B. Verhaeghe (zie hoger).

In Nederland kan gestort worden op **postgiro 0222305** op naam van Strandwerkgroep België,
Zuidbroekstraat 11, 8600 Woumen, België.

Buitenlandse leden betalen: **11,50 Euro**.

Foto cover: Oostduinkerke (foto: Ingrid Jonckheere)

INHOUD

Jaargang 25 nr. 1

Inhoud, Bestuursmededelingen, Getijden, Erratum, Excursiekalender 2005	2
Marie Thérèse Vanhaelen De teennagelkrab <i>Thia scutellata</i> (Fabricius, 1793) op de stranden van Koksijde en Oostduinkerke: een reactie op Severijns (2004)	6
René Billiau Het erwttenkrabbetje <i>Pinnotheres pisum</i> (Linnaeus, 1758) na een winterstorm in februari 2005 te De Panne	8
Marie-Thérèse Vanhaelen Traditionele eindejaarsexcursie in De Panne op 19 december 2004	11
Hans De Blauwe Bryozoa op wieren en plastic uit de herfstvloedlijn van het najaar 2004	14
Filip Nuyttens Op zoek naar de sierlijkste zeewezens in de Nieuwpoortse jachthaven	17
Francis Kerckhof en René van Outryve Verslag van de excursie naar Koksijde op 29 november 2003	19
Gesignaleerde literatuur	26
Poëzie	27

WOORD VOORAF

De winter duurde misschien wat lang maar de actieve leden van onze vereniging zullen zich later vooral herinneren dat er op regelmatige tijdstippen gezorgd werd voor rijk gevulde aanspoelselzones. In dit nummer is er veel aandacht voor die waarnemingen van onze herfst- en winterstranden. Niet enkel van dit jaar, ook enkele gegevens van de winter 2003/2004 werden van onder het stof gehaald of resulteerden in een interessant artikel.

Veel leesplezier!

Bestuursmededelingen

Onderstaande persmededeling werd ons toegestuurd.

Mosselen natuur

Deze tentoonstelling voor kinderen loopt van 4 mei 2005 tot 30 juni 2006 in KBIN, Vautierstraat 29, Brussel <http://www.natuurwetenschappen.be>

Er zijn ook nog mosselen naast de pot.

Met vele andere facetten van de mossel kan je kennis maken in de niet-alledaagse tentoonstelling *Mosselen natuur*, die bovendien verrassend leerrijk en vaak grappig is.

De mossel inspireert koks én kunstenaars! Bij de mosselteelt komt heel wat kijken: traditie, deskundigheid, nijverheid en duurzame ontwikkeling. Haar economisch belang mag daarom niet onderschat worden.

Mosselen gaan ook op reis. Zelf hoeven ze er niet veel voor te doen, hoewel je misschien vreemd zou opkijken! Ze doorkruisen heel Europa: alle mosselen die we in België eten, worden ingevoerd.

Hoe gezond zijn mosselen? Ze filteren dag in dag uit allerlei stoffen uit het water. Die blijven wel eens in hun lijf zitten. Mag je dan nog altijd en overal mosselen eten? Tenslotte ziet het onderzoek naar geneeskundige toepassingen op basis van mosselen er veelbelovend uit.

Hou je niet van mosselen? Luister toch maar eens naar onze sympathieke mossel die je alles vertelt over zijn sifo's, zijn kieuwen, zijn parelmoer en - echt waar - over zijn parels!

Vind je het nu nog geen schattig dier?

In zee, op tafel, in de kunst of in het laboratorium: geniet zonder mate van onze tentoonstelling "Mosselen natuur" !

Laagwatertabel Oostende – mei, juni, juli, augustus 2005 (weekends)**mei**

Zo 01/05	01:17-13:56
Za 07/05	07:49-20:07
Zo 08/05	08:27-20:44
Za 14/05	11:56
Zo 15/05	00:25-12:43
Za 21/05	06:35-18:52
Zo 22/05	07:16-19:33
Za 28/05	11:42
Zo 29/05	00:13-12:38

juli

Za 02/07	05:03-17:47
Zo 03/07	06:10-18:46
Za 09/07	10:13-22:47
Zo 10/07	10:44-23:21
Za 16/07	03:08-15:27
Zo 17/07	04:10-16:36
Za 23/07	09:41-22:12
Zo 24/07	10:27-22:58
Za 30/07	03:11-15:38
Zo 31/07	04:21-17:10

juni

Za 04/06	06:39-19:07
Zo 05/06	07:25-19:48
Za 11/06	11:02-23:38
Zo 12/06	11:36
Za 18/06	04:56-17:18
Zo 19/06	05:48-18:13
Za 25/06	10:42-23:13
Zo 26/06	11:32

augustus

Za 06/08	09:23-21:51
Zo 07/08	09:51-22:22
Za 13/08	01:15-13:22
Zo 14/08	02:15-14:34
Za 20/08	08:41-21:10
Zo 21/08	09:24-21:53
Za 27/08	01:32-13:43
Zo 28/08	02:32-15:01

LW te :

Boulogne	43 min. vroeger
Calais	19 min. vroeger
Duinkerke	9 min. vroeger
Nieuwpoort	2 min. vroeger
Zeebrugge	8 min. later
Vlissingen	30 min. later

Er is rekening gehouden met de zomertijd

Erratum

Strandvlo, 24(3-4) op pagina 125, lijn 23 – in plaats van ‘blauwwieren’, lees ‘hauwwieren’.

Excursiekalender - 2005

- **Woensdag 06 april tot en met maandag 11 april:** Meerdaagse excursie naar St.-Lunaire, Bretagne
- **Zondag 29 mei:** 25-jaar De Strandwerkgroep. Ganse dag excursie naar Gravelines
Afspraak: 9 uur – begin strekdam (inschrijven is noodzakelijk en kan bij ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be - de deelnemers ontvangen via e-mail meer info)
- **Zaterdag 18 juni:** Waarnemen van de sierlijkste zeewezens: kwallen, enz.
Afspraak: **14 uur te Zeebrugge Jachthaven** – Einde Rederskaai, overkant oude vismijn
- **Zondag 24 juli:** Neeltje Jans - getijdenpoel
Afspraak: **meer gegevens over tijdstip en afspraakplaats in de volgende De Strandvlo**
- **Zondag 25 september:** garnaalkruien
Afspraak: **10 uur 30 te Duinbergen, dijk**, einde Anemonenlaan, (ten Oosten van Dir. Gen. Willemspark), iets naar rechts: 1ste strandhoofd
- **Zondag 23 oktober:**
Afspraak: **10 uur te Westende St. Laureinsstrand - Calidris** (kruispunt Koninklijke Baan en Strandlaan); **i.s.m. Natuurpunt Middenkust**
- **Zondag 20 november :** Herfstwaarnemingen op het strand (al of niet na stormen...)
Afspraak: **10 uur te Oostduinkerke-St-André: strand einde Scottlaan** (tegenover boothotel "La Peniche")
- **Zondag 18 december:** Eindejaars – strandwaarnemingentocht, Westhoekstrand
Afspraak: **10 uur te De Panne, Westhoek, einde Dynastielaan** op het zeedijkje

De teennagelkrab *Thia scutellata* (Fabricius, 1793) op de stranden van Koksijde en Oostduinkerke: een reactie Severijns (2004)

Marie Thérèse Vanhaelen

Een vondst van de erg karakteristieke, hoogglanzende, hartvormige teennagelkrabbetjes aan onze kust is altijd uitzonderlijk, om niet te zeggen zeldzaam.

In tegenstelling tot wat Severijns (2004) schrijft, heeft er sinds de vondst van 1985 reeds een zeer opvallende stranding plaatsgehad van minstens 21 krabbetjes (Vanhaelen, 1996) en later een beperkter aanspoelen van een 6-tal (Vanhaelen, 2002). Daarom deze meer volledige overzichtstabel:

Vondsten van *Thia scutellata* aan de Belgische Westkust na 1985

Datum	Plaats	Aantal	Toestand	Vinder
22-02-1996	KOK	3	1 lev. 2 dood	MV
23-02-1996	ODK	4	1 lev. 3 dood	MV
23-02-1996	KOK	11	vers dood	MV
02-03-1996	KOK	2	dood	IJ
1996		1	dood	FB
01-09-1996	KOK	1	dood	MV
Totaal 1996: 22 exemplaren				

Datum	Plaats	Aantal	Toestand	Vinder
27-12-2001	KOK	4	vers dood	MV
12-06-2002	KOK	1	schildje	MV
20-10-2002	SIB	1	schildje	MV
Totaal 2001 – 2002: 6 exemplaren				

Datum	Plaats	Aantal	Toestand	Vinder
24-12-2003	ODK	2	dood	NS
02-09-2004	KOK	1	schildje	MV
Totaal 2003 – 2004: 3 exemplaren				

FB – Franky Bauwens, IJ – Ingrid Jonckheere, MV – M.Th. Vanhaelen, NS – Nathal Severijns
KOK: Koksijde, ODK: Oostduinkerke, SIB: ST.-Idesbald

Blijkbaar hebben zich dus na 1985 nog minstens drie strandingen voorgedaan, steeds in de omgeving van Koksijde, nl. tussen Oostduinkerke, St.André en Koksijde, Ster der Zee.

De omstandigheden bij deze strandingen vertonen een overeenkomstig karakter, nl. een langdurige vriesperiode in december, gevolgd door een zware storm of onderbroken door enkele stormen, telkens uit N tot NW. Gedurende winters zonder noemenswaardige vorstperiodes vond ik nooit *Thia scutellata*. Voor volledige beschrijving van de vondsten wil ik verwijzen naar Vanhaelen (1996; 2002).

Op de foto (24 januari 2005) ziet u op het linkergedeelte 6 mannetjes en in het midden 8 wijfjes teennagelkrab uit de stranding van februari-maart 1996 (KOK); rechts bovenaan 1 mannetje van 2001, daaronder 2 wijfjes van 2001 en rechts onderaan 1 schildje van 2002 en 1 van 2004. De oorspronkelijke verse kleuren waren prachtig (wit, rozerood, roodbruin) maar werden helaas toen niet op foto vastgelegd (Foto: Marc Panneels).

Literatuur

- SEVERIJNS, N., 2004. De teennagelkrab *Thia scutellata* (Fabricius, 1793) en andere vondsten op de stranden van Koksijde en Oostduinkerke op 23 en 24 december 2003. De Strandvlo, 24 (2-4): 109-112.
- VANHAELLEN, M.-TH., 1996. Grote stranding van zeldzame krabbensoorten na de februaristorm 1996 aan de Westkust. De Strandvlo, 16(2): 62 – 69.
- VANHAELLEN, M.-TH., 2002. Een opvallende krabbenstranding te Koksijde in december 2001. De Strandvlo, 22 (3): 103.

Ter Yde, I
8670 Oostduinkerke

Het erwtenkrabbetje *Pinnotheres pisum* (Linnaeus, 1758) na een winterstorm in februari 2005 te De Panne

René Billiau

Op donderdag 17 februari 2005 bracht ik een bezoek aan het strand van De Panne. Op de website van de strandwerkgroep kan je in "forum" een kort verslag lezen van dit bezoek. De grote hoeveelheid aangespoeld materiaal zette me aan om nog eens een bezoek te brengen aan het strand van De Panne op 22 februari. De tocht ging vanaf het Leopold I monument richting de Franse grens.

Er waren vier vloedlijnen met enorm veel materiaal. De zoektocht begon aan de op één na laagste vloedlijn. Daar lagen heel veel Amerikaanse zwaardscheden *Ensis directus* (M), levend, en dood met en zonder vleesresten. Het waren er honderdduizende. Daartussen levende gewone kokkel *Cerastoderma edule* (M), levende gewone tapijtschelp *Venerupis senegalensis* (A), levende grote strandschelp *Matra corallina cinerea* (A) en levende stevige strandschelp *Spisula solida* (A). (M = massaal; A = algemeen)

De *C. edule* werden onderzocht en bij het openen van de eerste was er een erwtenkrabbetje *Pinnotheres pisum* aanwezig. Dit succes zette me aan om nog andere *C. edule* te onderzoeken. In de 60 onderzochte *C. edule* zaten er 13 erwtenkrabbetjes, d.w.z. 21,7% van de *C. edule* waren bewoond door *P. pisum*. Telkens was er maar één erwtenkrabbetje aanwezig per *C. edule*.

Thuis werd er gemeten en werden de geslachten nagekeken. Er waren acht wijfjes en vijf mannetjes. Dus 61,5% zijn vrouwtjes en 38.5% mannetjes in deze staalname. Van de acht wijfjes waren er zeven met een fel oranje tekening, zowel op de carapax als op het abdomen. Eén vrouwtje was op haar carapax licht oranje gekleurd en het abdomen was wit.

De carapax van de vijf mannetjes waren licht oranje gekleurd, hun abdomen was wit.

Niet alle *P. pisum* werden gemeten. Alleen van het grootste en het kleinste werd het rugschild gemeten (zie tabel 1).

	Breedte in mm	Hoogte in mm	Verhouding B/H
Grootste ♀	7.4	7.0	1.06
Kleinste ♀	6.1	5.6	1.09
Grootste ♂	5.7	5.2	1.10
Kleinste ♂	3.0	2.8	1.07

Tabel 1: Breedte en hoogte van het rugschild van de erwtenkrabbetjes

Op www.krabben.net kan je lezen dat de vrouwtjes en mannetjes een rugschild tot respectievelijk 18 mm en 8 mm kunnen hebben. Alle gevonden individuen zijn hier heel wat kleiner. Deze verschillen zijn zeer groot, daarom ben ik gaan grasduinen in oudere nummers van De Strandvlo. Daar vond ik de erwtenkrabbetjes gemeten door M.-Th. Vanhaelen (2001). De grootste schildbreedte van het wijfje is 11mm en kleinste 8mm. Voor de mannetjes bedraagt dat respectievelijk 5mm en 2mm. De waarden die Marie-Thérèse aanhaalt liggen heel wat dichterbij de door mij gemeten exemplaren.

Alle erwtenkrabbetjes hadden rode ogen, zowel de wijfjes als de mannetjes. Bij het vergelijken van de scharen van de wijfjes t.o.v. deze van de mannetjes, was er een duidelijk verschil. De scharen van het mannetje zijn in verhouding veel zwaarder gebouwd dan die van het wijfje.

De controle van de levende tapijtschelp en levende strandschelp leverde geen enkel erwtenkrabbetje op. Opvallend was dat de voet van de gewone kokkel veel dikker is dan die van de stevige strandschelp. Dat houdt waarschijnlijk verband met de bouw van de schelp. De gewone kokkel is veel boller dan de stevige strandschelp.

Een vervolg kwam er op zondag 27 februari 2005. De rist van duizenden pikkende meeuwen deed mij besluiten om naar de laagste vloedlijn te gaan. Er waren opvallend veel stormmeeuwen *Larus canus* en kokmeeuwen *Larus ridibundus* aanwezig. De anders zo talrijke zilvermeeuwen *Larus argentatus* waren in de minderheid.

De overige drie vloedlijnen van vorige keer waren praktisch leeg. De hoogste vloedlijn was volledig ondergestoven. Ik had besloten andere bivalven te onderzoeken naar de aanwezigheid van *P. pisum*.

In het totaal werden er 20 bivalven onderzocht: 2 gewone mosselen *Mytilus edulis* en 18 kokkels. Dit leverde slechts drie erwtenkrabbetjes op, alle drie wijfjes. De afmetingen van de carapax van de kleinste en de grootste van die dieren worden in tabel 2 weergegeven.

	Breedte in mm	Hoogte in mm	Verhouding B/H
Grootste ♀	8,8	7,5	1,04
Kleinste ♀	7,6	6,4	1,19

Tabel 2: Afmetingen van de carapax van de erwtenkrabbetjes van 27 februari 2005

Op 22 februari lagen er veel grote strandschelpen. Ik had me voorgenomen deze nu ook te controleren, maar er werd geen enkel levend exemplaar aangetroffen. Vele waren aangepikt door de meeuwen. Alleen de vleesresten van de sluitspijeren waren nog aanwezig.

Tussen de vele Amerikaanse zwaardscheden lagen er honderden gewone slangsterren *Ophiura texturata* en drie rugschilden van de Noordzeekrab *Cancer pagurus*.

Ook in de toekomst zullen we het voorkomen van erwtenkrabbetjes in de verschillende soorten bivalven volgen.

Summary

During February 2005 the pea crab *Pinnotheres pisum* (Linnaeus, 1758) was present in the bivalves *Mytilus edulis* and *Cerastoderma edule* washed ashore at De Panne.

Literatuur

VANHAELEN, M.-TH., 2001. Verschillende waarnemingen van het erwtenkrabbetje *Pinnotheres pisum* (Linnaeus, 1758) in april en mei 2001 te Koksijde. De Strandvlo, 21(3): 115-117.

**Westhoeklaan 13
8660 De Panne**

Traditionele eindejaarsexcursie in De Panne op 19 december 2004

Marie-Thérèse Vanhaelen

De weergoden waren de Strandwerkgroep duidelijk welgezind, die 19de december. En je kon het ook dadelijk merken aan de mooie opkomst. Vijfentwintig SWG-ers stonden bij het dijkje in verschillende praatgroepjes te popelen van ongeduld. Geen bijtende stormwind, geen kleddernatte-broeken-toestanden, geen gladde, bevroren schuifafdijk,...eindelijk weer een "eindejaars" met echt zoek- en wandelweer! Nochtans, het scheelde geen haar... of een zeilwagenrace kwam roet in het eten (lees: ons zand) strooien.

Tot tweemaal toe scheerde een wagen van de organisatoren langs onze groep met de boodschap dat we daar weg moesten, want ... ! Maar onze Voorzitter beet van zich af : wij zijn ook een organisatie, hebben een strandexcursie, en daarbij, het strand is geen privé-bezit, het is er voor iedereen.

Zo gezegd, zo gedaan: we trokken eerst langs de sluffers, dan ebbe-en-Bray-Dunes-waarts. Er viel zeker wat te verwachten want in de loop van de voorbije week had het, voor 't eerst sinds eind september, opnieuw behoorlijk gestormd uit het westen, dus uit de juiste windrichting.

Op 18 december hadden Chantal en Jeroen Vanhaelen het strand verkend te Oostduinkerke. Ze waren hoogst verbaasd over de aanzienlijke aantallen grote Amerikaanse zwaardscheden *Ensis directus*, oesters *Crassostrea gigas*, kokkels *Cerastroderma edule*, tapijtschelpen *Venerupis senegalensis* en slangsterren *Ophiura texturata*.

Op 19 december 2004 hadden drie deelnemers reeds vooraf het strand van Koksijde, Ster der Zee in ogenschouw genomen. N. Severijns kon er 36 verse grote zwaardscheden *Ensis arcuatus* van tussen het massale aanspoelsel van *Ensis directus* halen; in één doublet *E. arcuatus* zaten nog vleesresten.

M.-Th. Vanhaelen vond 5 dode grijze zwemkrabben *Liocarcinus vernalis* en telde meer dan 100 schildjes van deze soort.

Wat er het meest opviel, waren een 100-tal grote zware muiltjes-ketens *Crepidula fornicata* op onder andere *Mytillus galloprovincialis* en *Spisula solida*. Er lagen trouwens vele honderden vers leeggepikte stevige strandschelpen *Spisula solida*.

Het Westhoekstrand bood een grote verscheidenheid aan mariene organismen. Niet minder dan 42 soorten (zonder de vogels en zoetwater- of landorganismen) werden waargenomen. Natuurlijk, zoals meestal in deze periode van het jaar, spanden de

mollusken de kroon: *Ensis directus* (ook enkele met vleesresten) en *Venerupis senegalensis* (ook +/- 50 levende) waren het talrijkst.

Enkele algemene soorten maken een comeback: vooreerst de kokkels *Cerastoderma edule*, waarvan er meerdere 100-den verse, levende tweede- en derdejaarse exemplaren lagen. Nathal verzamelde er 23 en Marie-Thérèse nam er 44 mee.

Verzot op 'les fruits de mer' ? Jawel, maar dat was niet de reden van ons zoeken; wel het onderzoek naar bewoning door de kleine commensaal, het erwtenkrabbetje *Pinnotheres pisum*, dreef ons om kokkels te rapen. En, of we resultaten boekten ? Zeker, de bevindingen zijn zo bijzonder dat Marie-Thérèse, die tot eind januari 2005 verder kokkels en mossels controleerde, er een apart artikel zal aan wijden.

De tweede terug toenemende soort is de halfgeknotte strandschelp *Spisula subtruncata*, die sommige jaren met miljoenen aanspoelt, maar nu reeds enkele jaren slechts sporadisch levend op ons strand werd aangetroffen. Er werden een twintigtal levende exemplaren gevonden.

Ook de grote strandschelp *Macra corallina* neemt weer gestadig toe, maar we vonden er betrekkelijk weinig, namelijk een 5-tal levende.

Enkele zeldzame bivalven, die zich de laatste jaren meer manifesteren op onze Westkust, waren ook weer aangespoeld: van de gedoornde hartschelp *Acanthocardia echinata* vonden we minstens 17 tweede jaarse verse exemplaren. Een tiental waren levend; de schelpbreedtes varieerden tussen 2,2 cm en 3,9 cm.

Van de ovale otterschelp *Lutraria lutraria* lagen er een twintigtal doubletten; daaronder exemplaren tot 8,3 cm lang, en 4 levende juvenielen.

Ook de smalle of langgerekte otterschelp *Lutraria angustior* werd gevonden: Nathal raapte er 2 met vleesresten op (tot 8,1 cm), en de 3 doubletten van Francis maten 7 cm, 8 cm en 10 cm.

Drie jonge messcheden *Solen marginatus* waren vers maar leeg (6 cm tot 7,2 cm)

Er lagen een tiental levende of pas dode wijde mantelschelpjes *Aequipecten opercularis* allemaal eerste jaars, die uiteraard niet bleven liggen, maar verdwenen in potjes of zakjes.

Er werden 1 levende, 1 leeg doublet en 2 kleppen van de gewone strandgaper *Mya arenaria* verzameld.

Tenslotte was er nog de mooie vondst van 3 levende wenteltrappen *Epitonium clathrus* door Annemie Luca.

Eén week later op 25 december 2004 vond Bart Verhaeghe nog één levend wenteltrapje in De Panne.

Wat de crustacea betreft: het viel weer op dat de gewimperde zwemkrab *Liocarcinus arcuatus* en de grijze zwemkrab *Liocarcinus vernalis*, elk met de vondsten van enkele dode dieren en een paar tientallen schilden nu deel uitmaken van het dagelijks winterbeeld van onze Westkuststranden.

Na deze boeiende strandwaarnemingen werd er nog gezellig nagekaart; en werden allerlei bevindingen qua mariene vondsten uitgewisseld en besproken bij een traditioneel hartversterkend drankje en hapje, reeds in de sfeer van de naderende jaarwisseling.

Foto: een greep uit de strandvondsten op 19 december 2004 (Foto: Marc Panneels).

**Ter Yde, I
8670 Oostduinkerke**

Bryozoa op wieren en plastic uit de herfstvloedlijn van het najaar 2004

Hans De Blauwe

De grote wierstranding van vorige herfst (Vanhaelen, 2004) bleef ook aan de oostkust niet onopgemerkt. Tussen Zeebrugge en Blankenberge verzamelde ik mosdiertjes op riemwieroetjes, knotswier en een plastic emmer. Van Franky Bauwens kreeg ik vier riemwieroetjes met een *Patella* sp. met mosdiertjes eraan, verzameld te Lombardsijde. Ik kreeg nog bijkomend materiaal van Marie-Thérèse, door haar verzameld in de vloedlijn van De Panne tot Oostduinkerke.

Materiaal verzameld door de auteur in de vloedlijn te Zeebrugge op 27 september 2004:

- Op drie stukjes knotswier *Ascophyllum nodosum* was het mosdiertje *Membranipora membranacea* aanwezig. Deze soort leeft enkel op grote bruinwieren en is in België niet inheems. Het materiaal is vermoedelijk afkomstig van de Franse Kanaalkust.
- Op een plastic emmer trof ik de mosdiertjes *Bugula fulva*, *Bugula simplex*, *Tricellaria inopinata* en *Cryptosula pallasiana* aan. De drie laatste soorten zijn typisch voor jachthavens, de eerste soort ken ik slechts van het westelijk deel van het Kanaal. Deze soortencombinatie doet vermoeden dat de emmer zich een tijdje in een jachthaven in het westelijk deel van het Kanaal bevonden heeft.
- Op de 23 riemwieroetjes van Zeebrugge-Blankenberge vond ik de mosdiertjes *Escharoides coccinea*, *Haplopoma graniferum*, *Microporella ciliata*, *Celleporella hyalina*, *Callopora lineata*, *Tubulipora spec*, *Scruparia chelata*, *Filicrisia geniculata*, *Callopora dumerilii*, *Electra pilosa*, *Flustrellidra hispida*, *Celleporina hassallii*, *Crisidia cornuta*, *Scrupocellaria reptans*, *Escharella cf ventricosa*, *Schizomavella spec*, *Callopora rylandi*, *Chorizopora brongniartii*, naast de zeepok vulkaantjes *Balanus perforatus* en koraalwier *Coralina officinalis*. De top drie van meest voorkomende Bryozoa is dezelfde als deze waargenomen tijdens de riemwierstranding van 18 juli 2000 (De Blauwe, 2000). Op de eerste plaats staat *Celleporella hyalina*, die voorkomt op 44 % van de riemwieroetjes, op de tweede plaats *Callopora lineata* (op 40 %), daarna komt *Electra pilosa* (op 24 %). De vierde plaats wordt ingenomen door *Celleporina hassallii* die voorkomt op 20 % van de riemwieroetjes.

Riemwier is niet inheems in België en het materiaal is waarschijnlijk afkomstig uit het Kanaal.

Materiaal verzameld door Franky Bauwens in de vloedlijn te Lombardsijde op 27 september 2004:

- Vier riemwieroetjes met de mosdiertjes *Celleporina hassallii*, *Haplopoma graniferum*, *Electra pilosa*, *Callopora lineata*, *Scrupocellaria reptans*, *Aetea anguinea* en *Tubulipora liliacea*. Eén van de riemwieroetjes was ingeplant op een *Patella* sp. Op de binnenzijde van die (lege) *Patella* bevonden zich de mosdiertjes *Celleporina hassallii* en *Celleporella hyalina*.

Materiaal verzameld door Marie-Thérèse Vanhaelen in de vloedlijn te De Panne – Oostduinkerke eind september – begin oktober 2004:

- Een stuk plastic met de mosdiertjes *Conopeum reticulum*, *Escharella immersa*, *Pyripora catenularia*, *Eurystrotos compacta*, *Chorizopora brongniartii*, *Microporella ciliata* en *Electra pilosa*.
- Een deel van een kreeftenfuij van een type gebruikt op de kanaaleilanden met de mosdiertjes *Turbicellapora avicularis*, *Porella concinna*, *Parasmittina trispinosa*, *Cellepora pumicosa*, de zeer kleine soort *Celleporina decipiens*, *Diseporella hispida*, *Celleporella hyalina*, *Tubulipora liliacea*, *Plagioecia patina* en de mooie *Fenestrulina malusii*.
- Een plastic oesterzak met de mosdiertjes *Celleporina hassallii*, *Schizomavella hastata*, *Escharoides coccinea*, *Cellepora pumicosa* en *Celleporella hyalina*.
- Een leeg oesterdoublet met een zeer rijke mosdierbegroeiing van *Scrupocellaria reptans*, *Schizomavella hastata*, *Scrupocellaria scruposa*, *Callopora dumerelii*, *Tubulipora liliacea*, *Schizomavella linearis*, *Escharoides coccinea* en *Cellepora pumicosa*.
- Riemwieroetjes verzameld in De Panne met de mosdiertjes *Haplopoma graniferum*, *Celleporella hyalina*, *Callopora lineata*, *Escharoides coccinea*, *Scrupocellaria reptans*, *Crisia eburnea* en *Electra pilosa*.
- Kurk met de mosdiertjes *Microporella ciliata* en *Escharoides mamillata* ! Deze laatste komt niet algemeen voor in het westelijk deel van het Kanaal.

Alfabetische lijst van 39 met zekerheid geïdentificeerde soorten Bryozoa aangespoeld aan de Belgische kust in het najaar 2004:

<i>Aetea anguinea</i>	<i>Eurystrotos compacta</i>
<i>Bugula fulva</i>	<i>Fenestrulina malusii</i>
<i>Bugula simplex</i>	<i>Filicrisia geniculata</i>
<i>Callopora dumerelii</i>	<i>Flustrellidra hispida</i>
<i>Callopora lineata</i>	<i>Haplopoma graniferum</i>
<i>Callopora rylandi</i>	<i>Membranipora membranacea</i>
<i>Cellepora pumicosa</i>	<i>Microporella ciliata</i>
<i>Celleporella hyalina</i>	<i>Parasmittina trispinosa</i>
<i>Celleporina decipiens</i>	<i>Plagioecia patina</i>
<i>Celleporina hassallii</i>	<i>Porella concinna</i>
<i>Chorizopora brongniartii</i>	<i>Pyripora catenularia</i>
<i>Conopeum reticulum</i>	<i>Schizomavella hastata</i>
<i>Crisia eburnea</i>	<i>Schizomavella linearis</i>
<i>Crisidia cornuta</i>	<i>Scruparia chelata</i>
<i>Cryptosula pallasiana</i>	<i>Scrupocellaria reptans</i>
<i>Disporella hispida</i>	<i>Scrupocellaria scrupea</i>
<i>Electra pilosa</i>	<i>Tricellaria inopinata</i>
<i>Escharella immersa</i>	<i>Tubulipora liliacea</i>
<i>Escharoides coccinea</i>	<i>Turbicellapora avicularis</i>
<i>Escharoides mamillata</i>	

Literatuur

- DE BLAUWE, H., 2000. Riemwiervoetjes en hun begroeiing. *De Strandvlo*, 20(3): 130-137.
- VANHAELLEN, M.-TH., 2004. Bloemlezing uit een barstensvolle herfstvloedlijn langs de Westkuststranden, van 21 september tot 5 oktober 2003. *De Strandvlo*, 24(3/4): 124-128.

**Watergang 6
8380 Dudzele**

Op zoek naar de sierlijkste zeewezens in de Nieuwpoortse jachthaven

Filip Nuyttens

Na een uiterst boeiende excursie met de heer Hans De Blauwe in juni 2003 waarbij de sierlijkste zeewezens in de Zeebrugse jachthaven opgespoord werden, was mijn interesse zo groot dat ik ook in de Nieuwpoortse jachthaven op zoek wilde gaan naar dergelijke wezens. Ik stelde mij tot doel om gedurende één jaar maandelijks de jachthaven te bezoeken en er na te gaan welke soorten er voorkomen. Twee van de drie jachtclubs gaven mij toestemming voor dergelijk onderzoek op hun pontons.

Reeds vanaf het eerste bezoek op 19 juli 2003 valt de geringe begroeiing van alle pontons en palen op. Bijna jaarlijks worden de pontons uit het water gehaald om de jachthaven uit te baggeren. Zo valt telkens de successie van de aangroei op deze constructies stil en krijgen de organismen niet optimaal de kans zich te ontwikkelen.

Het IWVA-natuurteam was bereid om de genomen waterstalen te analyseren. In Nieuwpoort mondt de IJzer uit, wat voor een brakwatermilieu zorgt. De metingen zijn te beperkt om conclusies te trekken, maar een lichte stijging van het zoutgehalte in het water werd opgemerkt.

Volgende groepen organismen werden waargenomen tussen 19 juli 2003 en 22 mei 2004.

Wieren: blaaswier *Fucus vesiculosus*, zeesla *Ulva lactuca*, beide altijd aanwezig.

Gewervelden: harders (*Mugilidae*) werden geobserveerd bij laag water.

Ongewervelden:

Holtedieren: oorkwal *Aurelia aurita*, kompaskwal *Chrysaora hyoscella*, en een hydromeduse species zag ik met tientallen exemplaren tijdens de zomer van 2003.

Schaaldieren: tientallen levende gewone zwemkrabben *Liocarcinus holsatus* bij laagwater.

Tientallen aangespoelde schilden van gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus* en strandkrab *Carcinus maenas* op de slipways.

Gewone zeepok *Balanus balanoides*, gekartelde zeepok *Balanus crenatus*, brakwaterpok *Balanus improvisus*.

Weekdieren:

Tweekleppigen: mossel *Mytilus edulis* en Japanse oester *Crassostrea gigas* begroeien de pontons en palen.

Enkele aangespoelde schilden van zeekat *Sepia officinalis*.

Twee observaties vond ik zo mooi dat ik hier verder op in ga.

Tijdens de zomer merkte ik een sterkere aangroei op. Bij het bemonsteren van een klodder organisch materiaal, zag ik met de loop tussen de mosseltjes en oestertjes beweging in de modder. Uit kanaaltjes in het slib kwamen op regelde tijdstippen een tweetal gelede voelsprietten uit om zich enkele ogenblikken later terug te trekken. Met de hulp van Francis Kerckhof kon dit actief diertje op naam worden gebracht. Het waren wadkreeftjes *Corophium volutator* die vanuit hun slibgangen onverstoord naar voedsel zochten met hun antennes. Wadkreeftjes worden in publicaties langsprietgarnalen genoemd.

Bij het ophalen van een begroeide autoband die als stootband fungeerde voor een jacht, werd een garnaal gevangen in het water binnenin de band. Bij nadere controle was het een gewone steurgarnaal *Paleomon elegans*. Een garnaal doorschijnend geelachtig met blauwe lijntjes over zijn lijf. Bij het opzoeken van informatie in het zeeboek, vermeldde de auteur dat de *Paleomon elegans* vaak wordt aangetroffen rond kunstmatige voorwerpen als autobanden.

Heel zeker werd maar een tipje van het potentieel aan observaties gemaakt. Als de tijd en het getij mij gunstig gezind zijn krijg ik misschien de kans om verder op zoek te gaan naar deze sierlijke zeebewoners.

Dank aan het IWVA-natuurteam Rika Driessens, Jan Hauweele, Emanuel Van Houtte en aan Georges Verseele, Marie-Thérèse Vanhaelen en Francis Kerckhof.

“Natuur, een ongekende bron aan levensvreugde en ontdekkingen”

Literatuur

Het Zeeboek KNNV, JBU. 238p.

**H. Dunantstraat 53
8870 Izegem**

Verslag van de excursie naar Koksijde op 29 november 2003

Francis Kerckhof en Rene van Outryve

Het verwachte springtij van 29 november 2003 zou een ideale gelegenheid bieden om het verste uiteinde van het kleine strandhoofd te Koksijde ter hoogte van Ster der Zee eens terdege te inspecteren. Er stond een stevige zuidoosten wind en het was onverwacht koud, maar dat kon de pret niet bederven. De lucht was gelukkig nog blauw, de aangekondigde regen was pas voor na de middag. De aflandige wind zorgde ervoor dat het water lager kwam dan voorspeld, dus dat was een voordeel. Al gauw stonden een twintigtal deelnemers op de top van het strandhoofd.

In zee kwam, op enkele meter voorbij de laagwaterlijn, de Broersbank net boven water. De megaribbels op de bank vormden een welgekomen rustplaats voor een aalscholver *Phalacrocorax carbo* en, waarom niet, in de toekomst misschien opnieuw voor zeehonden. In het zeer mobiele zand van de bank leven voornamelijk stevige strandschelpen *Spisula solida*. Vlak naast het strandhoofd, aan de oostzijde, strekt zich een uitgebreid rif uit van de schelpkokerworm *Lanice conchilega*. Tussen de schelpkokertjes viel de mooie paarse tentakelkroon op van een slibanemoon *Sagartia troglodytes* naast talrijke maar minder opvallend gekleurde soortgenoten. Zo'n rif herbergt veel klein grut, kreeftjes en wormen, en dat weten ook de vogels. Zo konden we genieten van foeragerende paarse strandlopers *Calidris maritima* en steenlopertjes *Arenaria interpres*. Daarbij konden we opmerken dat de paarse strandloper met zijn lange snavel tussen de schelpkokers pikte, vermoedelijk op zoek naar kleine kreeftachtigen, terwijl de steenlopertjes eerder oppervlakkig bezig waren met het uittrekken van wormen.

Naar de top van het strandhoofd toe lijkt het kaler door het ontbreken van de mosselzone. Het is er ook slibrijker. Hier leven slijkgarnalen *Corophium* en slibkokerwormen *Polydora*, die allebei woonbuizen maken van slib dat ze uit het water filteren en op die manier fixeren. Vooral in het voorjaar kan de sliblaag erg dik zijn en onderliggende organismen overwoekeren en verstikken. In de loop van het jaar, naar de zomer toe, komt de laag los. Zo ontstaat nieuwe vrije ruimte, ideaal voor die organismen die zich pas later in het seizoen vestigen. Slijkgarnalen zijn vlokreeftjes (amfipoden). De verschillende soorten zijn niet gemakkelijk te determineren. Aan de hand van de bouw van de 3 staartpoten (fig. 1) en de vorm van de 1ste en 2de antenne (fig. 2) en rostrum (fig. 3) kon de soort in kwestie op naam gebracht worden als *Corophium acherusicum*. Deze soort komt ook voor op andere strandhoofden langs de Belgische kust. Op andere substraten en habitats zoals drijvende voorwerpen, wrakken,

boeien of op slikken en schorren kunnen ander soorten gevonden worden. *C. acherusicum* is met het werk van Hayward & Ryland (1996) niet op naam te brengen, daarvoor is de eerder gepubliceerde en uitgebreidere versie nodig (Hayward & Ryland, 1990) of andere gespecialiseerde literatuur. Hayward en Ryland (1990) vermelden "south and south-west coasts" wat suggereert dat *C. acherusicum* een eerder zuidelijke soort zou zijn. Aangezien het onderzoek van de harde substraten langs onze kust pas onlangs is begonnen, weten we niet of het hier om een recente uitbreiding van het areaal zou gaan (onder invloed van de stijgende temperatuur) of dat de soort bij ons vroeger (altijd?) al voorkwam. De slibkokerworm hebben we niet in detail bekeken maar gaat hoogstwaarschijnlijk om *Polydora ciliata*; al is het voorkomen van andere soorten niet onmogelijk.

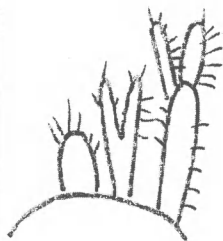

Fig. 1. *Corophium acherusicum* - schaarpoten

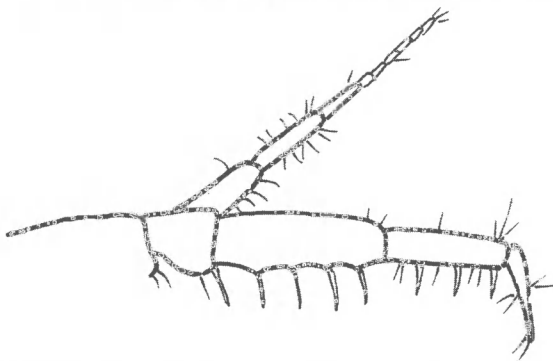

Fig. 2. *Corophium acherusicum* – eerste en tweede antenne

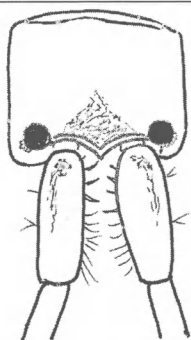

Fig. 3. *Corophium acherusicum* – rostrum

Laag, op enkele stenen dicht tegen het water, vonden we vlezige lobben, een soort zeevinger *Alcyonidium*. De vlezige massa richt zich op en vertakt. Het is dezelfde soort waarvan soms kolonies - jammer genoeg steeds zeldzamer - op het strand aanspoelen. We hebben lang getwijfeld over de correcte naam van deze doorschijnende zeevinger: is het nu *Alcyonidium gelatinosum*, *A. diaphanum*, *A. hirsutum* of nog iets ander. Dankzij een onderzoek van Joanne Porter weten we nu eindelijk dat de naam voor deze typische kolonievormende mosdiertjes *Alcyonidium condylocinereum* zou moeten zijn (zie De Blauwe, 2004). Op aangespoelde kolonies is dikwijls een naaktslak te vinden, de egelslak *Acanthodoris pilosa* die predeert op de mosdiertjes. En ook hier vonden we een exemplaar van deze soort. De slak was zowat 1 cm lang; deze soort is bedekt met kegelvormige papillen en bruine spikkeltjes met achteraan een kroon van 7 sterk vertakte kieuwen (fig. 4). Tussen het slib zat hier en daar een bosje (van verschillende cm lengte) van bleekbruine draden. Dit was een ander mosdiertje *Anguinella palmata*, een soort die vaak bedekt is met kolonies van nog een ander mosdiertje de harige vliescelpoliep *Electra pilosa*. Andere waarnemingen betroffen de hydropoliep mosdiertjes waren *Ectopleura dumortier*, en de mosdiertjes *Bugula stolonifera* en *Conopeum reticulatum*. De laatste soort vormt vooral korsten op de mossels.

Fig. 4. *Acanthodoris pilosa* - Rhinofoor

Mosdiertjeskolonies herbergen heel wat ander leven. Zo leverde één van de *Anguinella* kolonies een gewoon porseleinkrabbetje *Pisidia longicornis* op. Dit is een suspensie voeder; de flagellen van de eerste antennes veroorzaken een ademhalingsstroom. Op de haartjes van de 3de kaakpoot worden daaruit dan voedseldeeltjes gezeefd. In de *Anguinella* kolonies leefden verder ook talrijke kleine zeespinnetjes van ± 2 mm. Het op naam brengen was geen sinecure. Na lang observeren onder de stereoscopische microscoop en met gebruik van de tabel in Hayward & Ryland (1996) werd duidelijk

dat het de soort *Achelia longipes* betrof. Bij het gebruik van de tabel kom je bij de Ammotheidae, door de aanwezigheid van cheliformen en palpen en de palpen die uit 9 segmenten bestonden (zie fig. 5). Verder was er de keuze tussen 1 of 2 naden op de romp. Onze soort had geen dergelijke naden. Nu blijkt echter dat die bij jonge dieren kunnen ontbreken. Wij besloten toch tot *Achelia longipes*.

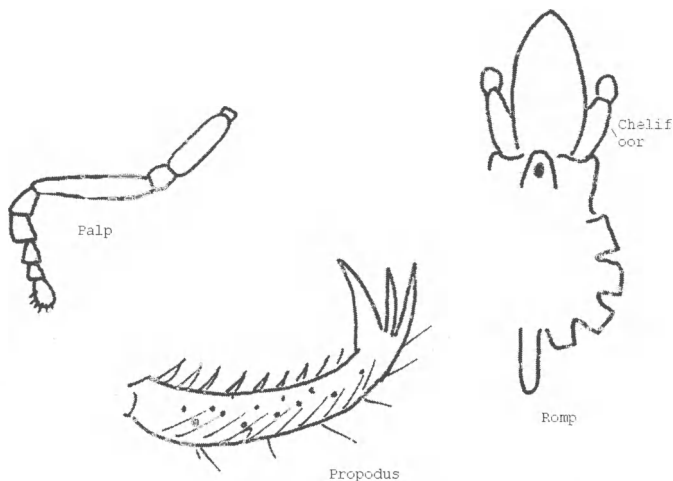

Fig. 5. *Achelia longipes*

In dezelfde zone als de zeevinger vormde zeerasp *Hydractinea echinata* karakteristieke roodbruine vlekken van $\pm 1 \text{ dm}^2$. Deze poliepen zijn dus duidelijk niet uitsluitend gebonden aan slakkenhuisjes bewoond door de gewone heremietkreeft.

Opvallend waren de talrijke zee-egels *Psammechinus miliaris* die in de lage zone op en tussen de stenen leefden. Onfortuinlijk exemplaren vallen ten prooi aan steltlopers of meeuwen. Daarvan getuigden verschillende leeggepikte exemplaren. Dat leegpikken gebeurt via de zwakke plek van de zee-egels, het kauwapparaat ook wel de lantaarn van Aristoteles genoemd. Laag op het strandhoofd vormen jonge Japanse oesters *Crassostrea gigas* een eigen zone. Deze soort komt daarnaast ook over het hele strandhoofd verspreid voor op en tussen de mossels en vastgehecht op de stenen. Van een andereniet-inheemse soort, het muiltje *Crepidula fornicata*, vonden we her en der verspreide exemplaren.

Verder werden niet minder dan 7 soorten zeepokken waargenomen. Naast de klassieke soorten zoals de gekartelde zeepok *Balanus crenatus*, de Nieuw-Zeelandse zeepok *Elminius modestus* en de gewone zeepok *Semibalanus balanoides*, vonden we ook exemplaren van de brakwaterpok *B. improvisus*, de paarsgestreepte zeepok *B.*

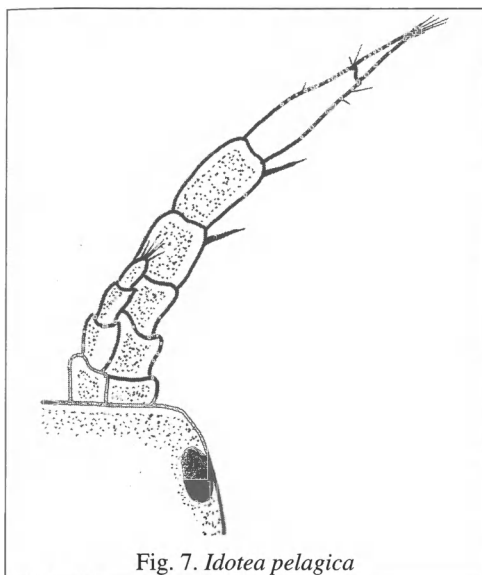
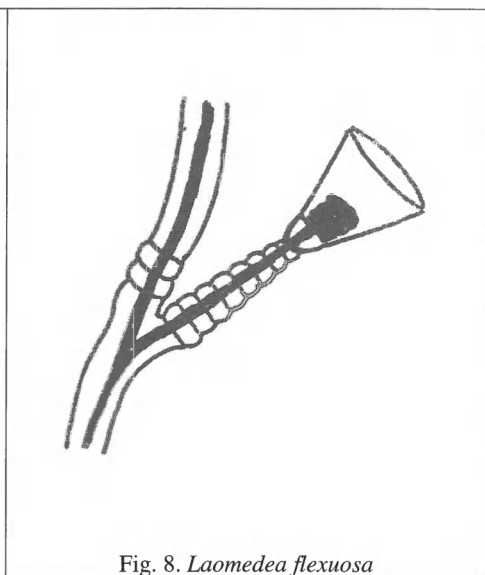
amphitrite, het vulkaantje *B. perforatus* en tenslotte *Megabalanus coccopoma*, een Midden-Amerikaanse soort. De laatste 3 soorten zijn warmwater soorten en worden nog niet zolang in de zuidelijke Noordzee aangetroffen (Kerckhof & Cattrijse, 2001). Het feit dat we ze nu vonden in de getijdenzone zal wel met de voorbij warme zomer van 2003 te maken gehad hebben. Van het vulkaantje en *M. coccopoma* waren het zelfs de eerste vondsten in het getijdengebied. De paarsgestreepte zeepok was al eerder op hetzelfde strandhoofd aangetroffen. We vonden nu een tiental lege exemplaren van deze soort, uitsluitend in de hoge zone. Het vulkaantje had zich gevestigd tussen enkele gekartelde zeepokken, laag in de getijdenzone en het exemplaar van *M. coccopoma* zat op een mossel in dezelfde zone. Overigens was het duidelijk dat de winter in aantocht was; nogal wat zeepokken waren leeg en er waren ook grote kale plekken waar, laag in de getijdenzone, alleen nog de verkalkte bases van de gekartelde zeepokken overgebleven waren. *Elminius* daarentegen vonden we overal, zowel hoog als laag in de getijdenzone. *Elminius* koloniseert vrijwel elke vrijgekomen open ruimte: niet alleen de stenen van het strandhoofd, maar ook andere organismen zoals mossels en schaalhoorns. De enkele exemplaren van *B. improvisus* tenslotte vonden we laag in de getijdenzone. In tegenstelling tot wat zijn Nederlandse naam suggereert kan deze soort ook prefect leven in zeewater met een normaal zoutgehalte. Toch is de soort zeldzaam op de strandhoofden, waarschijnlijk als gevolg van plaatsconcurrentie met andere organismen niet het minst andere zeepokken. Deze exemplaren konden waarschijnlijk van vrijgekomen open ruimtes profiteren om zich te vestigen.

Onder een losliggende steen verborgen zich twee gewone steurgarnalen *Palaemon elegans* (rostrum fig. 6). Deze soort is blijkbaar minder algemeen dan de gezaagde steurgarnaal *P. serratus*. Een kleine pissebed (Isopode) was lastig op naam te brengen; het bleek een exemplaar van *Idotea pelagica* (fig. 7) te zijn, een soort die gewoon is op onze strandhoofden. Nog aan de onderkant van de stenen ontdekten we harige bruine kolonies van enkele centimeter, een hydroïedpoliep. De gebogen internodiën wezen op *Laomedea flexuosa* (fig. 8). Naast deze soort zullen op dit strandhoofd zekere nog andere soorten voorkomen.

Fig. 6. *Palaemon elegans* - rostrum

Fig. 7. *Idotea pelagica*Fig. 8. *Laomedea flexuosa*

Natuurlijk waren er ook de dikke mosselbanken en de schaalhoorns *Patella vulgata*. Deze laatste soort is sedert enkele jaren op de strandhoofden aan de westkust vrij algemeen. Tenslotte mogen we de gewone zwemkrab *Liocarcinus holsatus* en de gewone strandkrab *Carcinus maenas* niet vergeten.

Tot slot nog iets over het op naam brengen van al deze organismen. Het al eerder vermelde handboek van Hayward & Ryland (1996) is een goed determinatiewerk waar veel van de op de strandhoofden te vinden soorten mee op naam te brengen zijn, al bevat het zeker niet alle soorten die bij ons voorkomen. Daarom kan soms meer gespecialiseerde literatuur nodig zijn en of hulp van “specialisten”, maar daarvoor is er de Strandwerkgroep.

Literatuur

- DE BLAUWE H., 2004. De zeevingers *Alcyonidium condylocinereum* Porter, 2004 en *Alcyonidium diaphanum* (Hudson, 1778) (Bryozoa : Ctenostomatida) aan de Belgische kust. De Strandvlo, 24 (2): 74 – 77.
- HAYWARD, P.J. & RYLAND, J.S. 1996. Handbook of the Marine Fauna of North-West Europe. Oxford: Oxford University Press, 800 p.

HAYWARD, P.J. & J.S. RYLAND, 1990. The marine fauna of the British Isles and North-West Europe. Vol. 1: Introduction and Protozoans to Arthropoda. Oxford: Clarendon Press, 627 +44 p.

KERCKHOF, F. & A. CATRISSE, 2001. Exotic Cirripedia (Balanomorpha) from buoys off the Belgian coast. *Senckenbergiana Maritima*. 31(2): 245-254

**Muscarstraat 14
8400 Oostende**

**Amsterdamstraat 56
8400 Oostende**

Gesignaleerde literatuur

Christophe E. Brochard & Gerhard C. Cadée, 2005. *Tropische Drijfzaden van de Nederlandse kust*. Uitgave Strandwerkgemeenschap KNNV, NJN en JNM, 66 pagina's inclusief 16 platen met tekeningen.

Prijs: 7 Euro + portokosten (1,50 Euro in Nederland). Te bestellen bij SWG tabellenadministratie J. Beekman, Nieuwegein, Giro 5272488

Tropische drijfzaden fascineren strandvonders al eeuwen. Als 'lucky-beans' stonden ze hoog in aanzien en er is ook heel wat geluk voor nodig ze op ons strand te vinden! Tropische drijfzaden op de Azoren zouden Columbus mede overtuigd hebben dat hij Indië kon bereiken door naar het Westen te varen. In Portugal spreekt men nu nog van Columbus bonen. Sommige drijfzaden kunnen jaren in zee blijven drijven en hun kiemkracht behouden. Sinds eeuwen zijn vondsten bekend van de Europese kusten en al vroeg herkende men daarin tropische drijfzaden die met de Golfstroom mee gevoerd waren. Zo'n reis over de oceaan duurt meer dan een jaar zoals men met drijflessen ontdekte. In Nederland is het eerste tropische drijfzaad - een paardenoogboon - gevonden in 1955, en sindsdien zijn daar zeeharten, knikkernoten en golfbalnoten bijgekomen.

De auteurs behandelen alle hun bekende Nederlandse vondsten van 'echte' tropische drijfzaden, 35 in totaal, maar daarnaast ook een aantal tropische zaden en vruchten van ons strand, die wel drijven aanspoelen, maar waarschijnlijk bij hun oversteek geholpen zijn door de mens, zoals kokosnoten, mangopitten, cacao en wonderbonen. Veel typische tropische drijfzaden zijn tegenwoordig ook gewoon in de winkel te koop, waardoor de herkomst van een drijfzaad op ons strand helaas ook de dichtstbijzijnde winkel kan zijn.

Alle ruim 40 besproken soorten zijn getekend door Christophe Brochard, de tekst is grotendeels het werk van Gerhard Cadée die al ruim 20 jaar publiceert over Nederlandse vondsten.

Yves Müller, 2004. *Faune et flore du littoral, du Nord, du Pas-de-Calais et de la Belgique*. Uitgave: Commission Régionale de Biologie Région Nord Pas-de-Calais. 308 pagina's. Prijs: 15 Euro + portokosten (gewicht 800 gram)

Yves Müller a réactualisé l'inventaire de M. Glaçon (Wimereux) qui datait de 1977 et il a quelques dizaines d'exemplaires disponibles.

Yves Müller, 41, rue André Chenier, 59240 Dunkerque - tel: 03 28 63 84 74 - email: ymuller@netinfo.fr

Poëzie

Bij eb

1

Als, bij eb, de strandmeertjes
volledig afgesloten zijn, en tot rust gekomen,

slaat (instinctief?) de meeuwenkolonie de vleugels uit,
om zich, krijsend:

snel, snel op de sullige minivisjes te storten, waar op
hoogzomerse dagen schepnetkinderen ook al zo graag op azen?

(met als richtpunt hun schrikogen?)

2

Bij terugkeer naar eb laat de zee, telkens weer,
opmerkelijke delen van haar innerlijk onverstoorbaar achter,

maar waarom? Een zeester op het droge heeft nog wel enige
allure, soms, maar een
zeeanemoon is nooit meer

dan een uitgekakte drol, voor het oog van de meerderheid, een
triest vertoon (toch?) voor zo'n juweel van de onderwaterwereld,

denkt minstens het jongetje als
bewonderaar van Sjaak Koesto.

3

De zee kent geen erbarmen,
zeelucht evenmin, zeeleven

valt niets te verwijten.

De mens? Kent zijn vuilopruimingsdienst, ook aan zee,

mannen in gele pakken scheppen het nodige in grijze zakken,
scheepsafval, vooral teer, dieren volgens nauwgezette regels

(gewervelden, ruggelings of zijwaarts
liggend?) naar volle tevredenheid?

De Strandwerkgroep is lid van:
Vzw Natuurpunt
Bond Beter Leefmilieu

natuurpunt

Jeugdherberg "De Ploate"

Langestraat 82, 8400 Oostende
Tel. 059/80.52.97

Verzorgt voor u:

- ❖ Natuureducatief maatwerk voor individuele leden, gezinnen, groepen en scholen (volgens leeftijdsgroepen, budget en aangevraagd thema).
- ❖ Volledige uitgewerkte dag, halve dag uitstappen en meerdaagse verblijven.
- ❖ Geleide strandwandelingen.
- ❖ Inrichten van studiedagen, kadervorming, congresen, seminars en vergaderingen.
- ❖ Alles inbegrepen-programma's: volpension accommodatie, uitstappen, opdrachten, werkbladen, didactisch en educatief materiaal, documentatie en een degelijke begeleiding door onze gidsen.
- ❖ Groene winkel, natuur-infocentrum en vogelasiel.

SIGHTS OF NATURE

DE PUTTER

Nieuw adres !!!

Pieter de Conincklaan 108
8200 Brugge - Sint Andries
 Tel.: 050/31.50.01 - Fax : 050/31.68.47

Het adres voor de natuurliefhebber :

- Verrekijkers
- Stereomicroscopen
- Natuurboeken
- C.D.'s met natuurgeluiden
- Telescopen
- Loupen
- Nestkassen
- Sterrekijkers
- Statieven
- Sportieve kledij
- Microscopen
- Kampassen
- Laarzen
- Geschenkartikelen

Bezoek onze Showroom. Je vindt er de grootste keuze aan optisch materiaal, aan de voordeligste prijzen
 Vergelijk en test het materiaal in een natuurvriendelijk kader. Rechtstreekse observatie in de tuin.

Plan zie achterzijde ►

